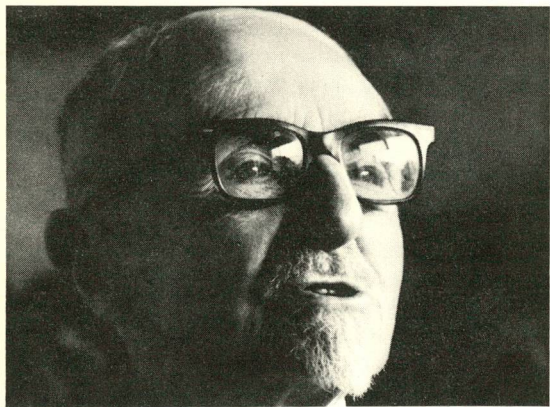

PICARD, Leo, historicus, publicist, polemist, journalist (Antwerpen 4 november 1888).

Broer van Hendrik en Antoon Picard. Zijn vader, die afkomstig was uit de buurt van Gent, was onderwijzer en de vrijzinnige beginselen toegedaan, zijn moeder was een gelovige vrouw. Na de lagere school bezocht Leo Picard het Koninklijk Atheneum te Antwerpen, waar hij o.a. les kreeg van Pol de Mont. Een conflict met een leraar leidde tot zijn voortijdig vertrek van de school, maar een jaar eerder dan zijn vroegere klasgenoten behaalde hij zijn diploma middelbaar onderwijs voor de Centrale Examencommissie. Omdat de economie hem interesseerde ging hij naar het Rijkshogerhandelsinstituut; bij nadere kennismaking viel de studie toch tegen en in 1905 ging hij te Gent geschiedenis studeren. Hij was ook vaak te Brussel, waar hij verscheidene vrienden had. In zijn studententijd leerde hij ook Eugène Cantillon, alsmede de Nederlanders Derk Hoek en Frederik Carel Gerretson kennen; de laatste studeerde toen enkele jaren aan het Instituut Solvay te Brussel. Ook ontmoette hij Pieter Geyl, die als geschiedenisstudent zeer meeleeftde met de V.B. en in 1911 met enkele andere Leidenaars een studentencongres te Gent bijwoonde.

Picards belangrijkste leermeester te Gent was Henri Pirenne. In 1914 had hij zijn studie voltooid op de thesis na; daartoe ging hij toen werken in het provinciaal archief te Antwerpen aan een verhandeling over de verdeling van het grondbezit in de Kempen, een onderwerp dat Pirenne hem had aanbevolen. Toen de oorlog in augustus 1914 over België kwam, diende Picard enige tijd bij de burgerwacht te Antwerpen. Toen de vesting had gecapituleerd, keerde hij over Zeeland terug naar Gent, waar zijn verloofde, Martha Ludovica van Vlaenderen, woonde. Later, in februari 1916, zou Picard met haar te 's-Gravenhage in het huwelijk treden.

Te Gent teruggekeerd, voegde hij zich weer bij zijn vrienden; met de medicus Jules van Roy aanschouwde hij op 12 oktober het binnentrekken van de Duitse troepen. Nog vóór de val van Antwerpen had hij een brief geschreven aan Pirenne, waarin hij deze feliciteerde met het succes van zijn „na-

tion belge"-idee, die zich nu immers manifesteerde in laaiend Belgisch patriottisme. Veelbetekend had Picard echter aan zijn compliment toegevoegd: „Pour nous autres, Belges de mauvaise humeur, l'avenir n'est pas brillant". Mét andere flaminganten voelde Picard toen wel voor een versterking van Duitslands positie in West-Europa, teneinde het Frans-Belgische uitstralingsvermogen, min of meer als cultureel filiaal van Parijs, ietwat te temperen.

In de herfst van 1914 voegde Picard zich bij de Gentse groep Jong-Vlaanderen, die geleid werd door ds. J.D. Domela Nieuwenhuis Nyegaard, een man die een scherp anti-Belgische koers aangaf. Binnen dit vooralsnog kleine gezelschap pleitte Picard van het begin af aan voor de uitgave van een eigen dagblad om de Jong-Vlaamse beginselen onder het publiek te kunnen verbreiden. Hij kreeg algemene bijval en op 22 februari 1915 verscheen het eerste nummer van De Vlaamsche Post (z. aldaar). Picard trad op als hoofdredacteur met naast wicb een redactie, bestaande uit Domela Nieuwenhuis Nyegaard, Marcel Minnaert en Omer Steenhaut. Aanvankelijk ging alles in goede harmonie, al stonden verscheidene groepsleden („eedgenooten") sceptisch tegenover Domela's conceptie van een Koninkrijk Vlaanderen en diens illusie omtrent een spoedig komende Algermanen- of Teutenbond. Picard, Minnaert en nog wel enkelen waren te nuchter om daar warm voor te lopen. Op 29 december 1914 richtte Picard zich via dr. Hermann Felix Wirth, die de Gentse Jong-Vlamingen zeer genegen was, met een brief tot de Duitse historicus Karl Lamprecht, waarin diens mening gevraagd werd over de toekomst van België en Vlaanderen.

In het voorjaar van 1915 openbaarden zich binnen de Gentse groep meningsverschillen van principiële aard. Picard begon hoe langer hoe meer overtuigd te raken van een compromisvrede, waarbij België hersteld zou worden. Hij toonde zich voorstander van een „bevrijd" Vlaanderen in een verbeterd België. In De Vlaamsche Post gaf hij o.m. uiting aan zijn gedachtengang in het artikel De Natie, de Staat en het Volk. Door dit artikel, alsmede door andere, die nog volgden, kwam hij in scherpe tegenstelling met groepsleden als Domela, Steenhaut, Reimond Kimpe en Antoon Thiry, die van geen staat België wilden weten. De strijd tussen domelisten en picardisten werd steeds heftiger en op 2 september 1915 kwam definitief de scheiding: Picard en zijn vrienden Jules van Roy, Jozef Boulengier, Frans Primo en August Remouchamps traden uit. Picard vertrok naar Nederland, waar hij in Den Haag hartelijk opgenomen werd in de kring van Gerretson, Cantillon en Hoek. Ook Remouchamps en Paul Henri Ritter verschenen nu en dan in dat gezelschap. Al deze mensen waren in politiek opzicht Picards geestverwanten.

In het begin verdiende Picard wat geld met freelancejournalistiek, terwijl zijn vrouw nog wat inbracht door het geven van lessen. Na enige tijd kreeg hij vast werk bij het Haagse liberale blad Het Vaderland, waar hij in 1918 als redacteur aangesteld werd. Voorts maakte Picard een tijdlang overzichten van de Belgische pers voor een man op de Duitse legatie, die dat zelf had moeten doen, maar geen zier belangstelling voor politiek had.

Tijdens zijn werkzaamheden in de Gentse groep

was Picard in contact gekomen met de fijnzinnige Noordduitse dichter en Gezelle-vertaler Rudolf Alexander Schröder, die te Brussel op de Politische Abteilung zijn bezigheden had en, evenals Hans Albrecht Graf Harrach en dr. Pius Dirr tot de gematigde elementen behoorde. In Den Haag raakte Picard ook bevriend met dr. Fritz Wichert, verbonden aan de Duitse legatie. Deze Wichert, kunsthistoricus en in het burgerleven museum-directeur te Mannheim was al evenzeer wars van de annexionistische wensen van de „militaire partij” onder de Duitsers. Uit de nagelaten papieren van Domela blijkt dat deze altijd heeft gemeend dat de tegenwerking die hij uit Brussel ondervond, van Den Haag uit aangewakkerd werd door mensen van het Duitse gezantschap, in samenspraak met Picard, Gerretson en Hoek.

Te 's-Gravenhage gaf Picard in 1916 en '17 het op ongeregelde tijden verschijnend blaadje *De Vlaamsche Gedachte* uit. Hij schreef het grotendeels zelf vol, doch ook anderen, onder wie Hoek, Cantillon, Gerretson (Erasmus) e.a. leverden wel eens een bijdrage.

Picard bleef ook na 1918 in Nederland meeleven met wat er in België gebeurde en ook met de V.B. In een aantal brochures bracht hij zijn ideeën in de openbaarheid. In 1918, na de Duitse nederlaag, schreef hij *Het Belgisch Dilemma*, dat aanvankelijk als brochure te 's-Gravenhage verscheen en later opgenomen werd in *Van Vlaamse Beweging naar Sociale Revolutie*. Hij weerlegde er de argumentatie van de Belgische vijanden der gewaarborgde neutraliteit. Evenzeer van belang was zijn opstel van 1925 in *Vlaamsche Arbeid* onder de titel: *Voor het herstel van de Vlaamsche Beweging*. Picard hield staande dat een „eigen oplossing voor ons eigen nationale vraagstuk” nog niet gevonden was. Hij deed er een aan de hand, nl. de theorie van de pariteitsstaat op nationaal gebied. In 1931 publiceerde hij in *Dietsche Warande en Belfort* een geschrift tegen het federaal statuut van de Frontpartij, onder de titel *Vlaanderens toekomst te koop aangeboden*.

Picards historisch standpunt kan worden opgemaakt uit zijn hoofdwerk: *Geschiedenis van de Vlaamse en Groot-Nederlandse Beweging* (2 dln.). Duidelijk plaatst hij de V.B. in internationaal verband. Meer dan eens suggereert hij dat de geschiedschrijving altijd zekere trekken zal dragen van een constructie a posteriori en hij is er zich ten volle van bewust dat de historicus nolens volens onderhevig is aan de invloeden van zijn eigen tijd. In zijn streven naar objectiviteit verzet hij zich tegen de onkritische aanvaarding van leuzen en idealen. Wat de Belgische geschiedenis betreft ziet hij in het „sociale apparaat” een enorme kracht. Sinds 1915 nemen we bij hem een evolutie waar: meer en meer raakt hij ervan overtuigd, dat arbeid terwille van Vlaanderen niet vruchtbaar kan zijn zonder diepe verbondenheid met het volk in zijn brede lagen. In dit licht dient men ook te zien het feit dat de progressief-vrijzinnige, die Picard in zijn jongere jaren was, geleidelijk aan is geëvolueerd naar het socialisme. Blijkens Picards inleidend woord in de heruitgave van zijn hoofdwerk onder de titel *Evolutie van de Vlaamse Beweging van 1795 tot 1950* (3 dln.), is hij ook omtrent de waardeschatting van zijn vroegere auteursstandpunten „verder geëvolueerd”.

Tijdens de bezetting 1940-'45 zat Picard tot tweemaal toe in het Oranje-Hotel te Scheveningen als gevangene der Duitsers. In 1943 moest Het Vaderland hem op hun bevel ontslaan. In februari 1946 keerde hij terug naar België, om enige tijd daarna als redacteur buitenland verbonden te worden aan het Brusselse dagblad De Standaard. In 1956 ging hij met pensioen, wat niet betekende dat hij nu alle werk bij De Standaard staakte.

WERKEN : Artikelen in *De Vlaamsche Post*; *De Vlaamsche Gedachte*; *Vlaamsche Arbeid*; *Haagsch Maandblad*, *Dietsche Warande en Belfort*; *De Standaard*; *De Nieuwe*; - *Het Belgisch Dilemma, verbeterd neutraliteitsrecht of een versterkte machtspositie* (1918); - *Vlaanderens toekomst te koop aangeboden, Het Federaal Statuut van de Frontpartij* (1931); - *Geschiedenis van de Vlaamse en Groot-Nederlandse Beweging*, 2 dln. (1937 en '59), heruitgegeven onder de titel *Evolutie van de Vlaamse Beweging van 1795 tot 1950*, 3 dln. (1963); - *Het einde van het Vlaams-nationalisme en de bevrijding van de Flamingant*, in *Nieuw Vlaams Tijdschrift* (1950, p. 877-804); - *Van Vlaamse Beweging naar Sociale Revolutie. Verspreide geschriften* (1961); - *De vrijzinnigheid in Vlaanderen en de Vlaamse Beweging* (1962).

LITERATUUR : A.L. Faingnaert, *Verraad of Zelfverdediging* (1933); - M. van de Velde, *Geschiedenis van de Jong Vlaamsche Beweging* (1941); - M. Oukhow, *Inleiding tot Van Vlaamse Beweging naar Sociale Revolutie* (1961); - J. Olsen, *Al pratend met Leo Picard 80 jaar*, in *Het Pennoen*, jg. 3, nr. 19 (1968, p. 6-9); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914-1939*, I-III (1969); - A.W. Willemssen, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940* (1969); - L. Buning, *Marcel Minnaert*, in *Het Pennoen*, jg. 21, nr. 2 (1971, p. 6-8); - L. Buning, *Drie Grootnederlandse Studentencongressen*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 32, nr. 2 (1973, kol. 75-99); - L. Buning, *De vooravond en het begin van het radicale activisme te Gent*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 32, nr. 4/5 (1973, kol. 193-215).

LAMMERT BUNING